

ADATOK A FENYEGETŐ ZAKLATÁSRÓL

Jogrendszerünk nem ismeri a fenyegető zaklatás fogalmát, hivatalos adatok így nem állnak rendelkezésre ezen a téren. Amit lehet tudni, hogy a zaklatás miatt indult bűncselekmények száma 2008. óta folyamatosan növekszik, 2010-ben összesen 7777 eljárás indult, ami naponta húsz feljelentést jelent. A fenyegető zaklatásra vonatkozóan a nemzetközi felmérések adnak iránymutatást a jelenség gyakoriságáról és következményeiről. Az USA-ban, az Egyesült Királyságban és Wales-ben, valamint Ausztráliában az elmúlt években folytatott kutatások tanúsága szerint csak a felmérést megelőző egy évben a felnőtt nők 1–4%-a vált fenyegető zaklatás áldozatává. Ugyanez az arány a vizsgált célcsoport teljes életútjára vonatkoztatva már 8–17% között mozog. Semmi okunk nincsen azt feltételezni, hogy Magyarországon egy hasonló felmérés megnyugtatóbb számarányokat mutatna. A fenti kutatások arra is rávilágítottak, hogy a fenyegető zaklatás áldozatainak legnagyobb része a volt partnerük által zaklatott nők köréből kerül ki, akik a zaklatás több – átlagosan esetenként öt – megnyilvánulási formáját szenvedték el. Kiderül még az eredményekből, hogy e módszerek közül a fizikai bántalmazás aránya 20–40% között mozog; ami a volt intim partnerek közti zaklatások esetén 81%-ig emelkedik.

A MAGYAR JOGI SZABÁLYOZÁS

Mint arra már utaltunk, a fenyegető zaklatás jelenségét szabályozó tényállás a magyar jogrendszerben mindmáig nem létezik. 2008. január 1-je óta azonban büntetendő cselekmény a zaklatás. A törvény értelmében zaklatást követ el „Aki abból a célból, hogy más megfélemlítsen, vagy más magánéletébe, illetőleg mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozzon, rendszeresen vagy tartósan más háborgat, így különösen mással, annak akarata ellenére telekommunikációs eszköz útján vagy személyesen rendszeresen kapcsolatot teremteni törekszik”. Ezen kívül az elkövetési magatartások körébe tartozik a veszélyes fenyegetés is. A zaklatás csak magánindítványra büntetendő cselekmény, vagyis az eljárás megindulásának feltétele az áldozat fel-

jelentésének megtétele 30 napon belül. Akár két évig terjedő szabadságvesztés is lehet a szankció, ha a zaklatás sértettje jelenlegi vagy volt házastárs, élettárs, bejegyzett élettárs. A zaklatás büntetőjogi tényállása ugyan lefedi a *stalking* bizonyos megnyilvánulási formáit, de alapvetően eltérő jelenségek szabályozására szolgál. Ez egyrészt kiragadja a folyamat jellegű fenyegető zaklatás egyes részcselekményeit azok összefüggéseiből, másrészt nem ismeri el annak súlyosságát mint az ölési cselekmények egyik jellemző előjátékát, tovább veszélyeztetve ezzel az áldozatok biztonságát.

A családon belüli/nők elleni erőszak eseteiben – így fenyegető zaklatás esetén is – csak olyan szabályozás lehet eredményes, amely tekintetbe veszi a szabályozandó jelenség természetét, működési mechanizmusát; és ezekre megfelelő hatékonysággal reagál.

NANE (Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen) Egyesület Bántalmazott nők és gyerekek segélyvonala: 06-80-505-101, naponta 18:00–22:00, szerda és hétvége kivételével, www.nane.hu

PATENT (Patriarchátust Ellenzők Társasága) Egyesület jogsegély-szolgálat: jog@patent.org.hu, 06-70-25-25-25-4, szerdánként 16:00–18:00, www.patent.org.hu

Stop-Férfierőszak Információs Vonal férfiaknak, akik – saját életükben vagy társadalmi szinten – tenni szeretnének a nők elleni erőszak és a nők kihasználása ellen: 06-1-344-3802, csütörtökönként 18:00–22:00, www.stop-ferfieroszak.hu

Készült a Nyílt Társadalom Intézet Támogatásával 2011-ben

NŐK JOGA

•• sorozat ••

• A fenyegető zaklatás

• PATENT

Patriarchátust
Ellenzők Társasága

Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület

• **stop-férfierőszak.hu**

www.nokjoga.hu

A nők elleni erőszak és diszkrimináció bármely formája ellen az áldozatot védelem illeti meg. Ez minden nő emberi joga.

„...Őrjöngve kaszabolta le hétfő este F. László (27) volt szerelmét, K. Kittit (†25) és a lány új barátját, K. Krisztiánt (†34) Salgótarjánban, a Pécskő utcai élelmiszerboltnál. Kitti három hónapja szakított F. Lászlóval, aki azóta is üldözte őt, kérve, hogy béküljön ki vele. A barátok szerint ezzel beváltotta fenyegetését a férfi, aki SMS-ben és egy internetes közösségi portálon is fenyegette a párt.”
(idézet egy 2009. decemberi újságcikkből)

EGY LEHETSÉGES DEFINÍCIÓ

A zaklatás – angol szakszóval *harassment* – az elkövető olyan magatartásainak sorozata, melyek egy másik személyt kellemetlen helyzetbe hoznak, megrémítenek, megfélemlítenek abból a célból, hogy az illetőt olyasvalami megtételére, vagy az attól való tartózkodásra kényszerítsék, amit ő egyébként nem lenne köteles megtenni, vagy megtehetne.

Ez a rövid és tömör meghatározás a zaklatás több formájára igaz lehet; a munkahelyen, oktatási intézményekben nap mint nap megvalósuló szexuális zaklatásra éppúgy, mint a közéleti személyiségeket, sztárokat gyakran érő, általában rajongóik részéről tanúsított zaklatásra.

FENYEGETŐ ZAKLATÁS INTIM PARTNEREK KÖZÖTT

A fenti példáktól mégis jól elkülöníthető cselekmény a fenyegető zaklatás – angol szakkifejezéssel *stalking* –, amelyet főként volt intim partnerek (volt házastársak, volt élettársak, volt partnerek) követnek el. Míg a zaklatás egyéb formáinál nem, vagy nem feltétlenül képezi a jelenség alapját korábbi, bántalmazó kapcsolat, addig a *stalking* intim partnerek közt kialakuló esetei jellemzően ilyen előzményekkel bírnak. Ez alól csak azok az esetek kivételek, amikor a felek sosem voltak partnerek, de a zaklatónak rögeszméjévé vált, hogy áldozatának járnia kellett volna vele. Itt tehát egy, a bántalmazó által elképzelt érzelmi viszonyról, partnerkapcsolatról van szó. Ettől válik a fenyegető zaklatás még fenyegetőbbé; a bántalmazás „forgatókönyve” ugyanis ekkorra mind a bántal-

mazóban, mind pedig az áldozatban kialakul, így a bántalmazási folyamat – amely nem ritkán a bántalmazott megölésével végződik – felgyorsul.

A FENYEGETŐ ZAKLATÁS FORMÁI

A fenyegető zaklatás megnyilvánulási formái széles skálán mozognak, melynek egyik oldalán az életveszélyes fenyegetés áll, másik végletét pedig a zaklató önostorozó békülési kísérletei képezik. A leggyakrabban előforduló elkövetési magatartások: az áldozat követése, fotók, videofelvételek készítése az áldozatról, támogatóiról, naponta levelek, e-mailek küldése, hívogatás telefonon, fenyegető vagy békülő sms-ek küldözgetése, rábeszélés üzenetrögzítőre, új partner zaklatása, károkozás az áldozat vagyontárgyaiban, áldozat megpofozása, leköpése, ruhájának ráncigálása, megverés, az áldozat arcának megsebesítése, mely maradandó nyommal jár, bírósági, közigazgatási eljárások tömeges indítása, az áldozat zaklatásának életvitelszerű üzése.

Bár a fenyegető zaklatás tárgykörébe tartozó egyes „részecselekmények” gyakran nem érik el a bűncselekmény mértékét, együttesen mégis olyan helyzetet képesek előidézni, melyben az áldozat – aki gyakran gyermekével menekül volt partnere elől – élete ellehetetlenül. Az áldozatok megfelelő védelme csak olyan szabályozással érhető el, amely figyelembe veszi a *stalking* jelenségének folyamat-jellegét és az életvitelt ellehetetlenítő súlyát. Azt, hogy az egymást követő szisztematikus cselekmények egyre nagyobb kontrollt biztosítanak a bántalmazó számára, melynek hatására az áldozat – különösen a rendvédelmi szervek ismereteinek és készségének hiányában – egyre kevésbé képes érdekeivel megegyező cselekvésre.

Miért nincsen ezekben az esetekben olyan jogszabály, hatóság, intézményrendszer, amely képes megállítani a fenti folyamatot, és megteremteni az áldozatok biztonságát? Az intézményrendszer képtelensége a fenyegető zaklatás elleni fellépésre jól modellezi a szélesebb társadalmi környezet viszonyulását a struktúrális erőszak jelenségéhez. E környezet általános értékrendszere szerint a zaklató megnyilvánulásai (állandó telefonálások, az áldozat követése, a minden áron való „kibékülés”) nem a férfiúi előjogokon alapuló diszkrimináció, birtoklás és kényszerítés jelei, hanem éppen ellenkezőleg: a „szerelem”, a „ragaszkodás” bizonyítékai.

Hányszor olvassuk a bulvársajtóban a volt partner meggyilkolásáról szóló hírek kommentárjaként: „szerelemféltesből”, „féltékenységből”, „ha az enyém nem lesz, másé se legyél”.

Ez a szemléletmód – az áldozatok hibáztatásán, ügyük bagatellizálásán, valamint az elkövetők erkölcsi és büntetőjogi felmentésén keresztül – tükröződik az igazságszolgáltatás és a hatóságok munkájában is.

A FENYEGETŐ ZAKLATÁS KAPCSOLATA A CSALÁDON BELÜLI, NŐK ELLENI ERŐSZAKKAL

Az intim partnerek közötti fenyegető zaklatás a nők elleni erőszak egyik megnyilvánulási formája. Nemzetközi kutatások tanúsága szerint a *stalking* áldozatainak – az intim partnerek közötti erőszak mutatóihoz hasonlóan – megközelítőleg 85%-a nő. Ahogyan a családon belüli/nők elleni erőszak eseteire jellemző, hogy a bántalmazó férfi magatartását az áldozat feletti uralom megszerzése, gyakorlása, illetve annak megtartása végett gyakorolja; ugyanúgy igaz ez a fenyegető zaklatás eseteire is. Ebből fakadóan – mivel a *stalking* közvetlenül az együttélés megszűnte után aktualizálódik – a jelenség a bántalmazó kapcsolat folytatásaként, továbbbéléseként fogható fel. A szereplők, a bántalmazás iránya és motívuma tehát megegyezik. Ugyanúgy a zaklatás sértettre gyakorolt következményei is. A fenyegető zaklatás eredményeképpen az áldozat komoly lelki, egészségi és fizikai károsodást szenvedhet el. Így előfordulhat önhibáztatás, szégyenérzet, rettegés, sokk, önértékelési zavar, önbizalomvesztés, depresszió, érzelmi bénultság, elszigetelődés, általános bizalomvesztés, munkavégzési/tanulási képességek csökkenése vagy elvesztése, öngyilkossági kísérletek, gyilkos düh érzete a zaklató felé, alvászavar, rémálmodok, fóbiák és pánikrohamok, emésztési problémák, súlyproblémák, krónikus fejfájás, bőrbetegségek, légzési nehézségek, anyagabúzusok és Poszt Traumás Stressz Zavar (PTSD). Fontos szerepe lehet ugyanakkor annak az új élethelyzetnek, amely a szereplők különélésével áll elő. A korábbi kapcsolat – a kontroll gyakorlásának színtere – megváltozik. Tapasztalatok szerint a bántalmazás e stádiumában a bántalmazottakra rendkívül nagy veszély leselkedik.